

Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (έκτο τμήμα)

της 3ης Σεπτεμβρίου 2015*

«Προδικαστική παραπομπή — Προστασία των οικονομικών συμφερόντων της Ένωσης — Κανονισμός (ΕΚ, Ευρατόμ) 2988/95 — Άρθρο 3 — Ανάκτηση κοινοτικής ενισχύσεως — Διοικητική κύρωση — Διοικητικό μέτρο — Προθεσμία παραγραφής»

Στην υπόθεση C-383/14,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το Conseil d'État (Γαλλία) με απόφαση της 28ης Μαΐου 2014, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 11 Αυγούστου 2014, στο πλαίσιο της δίκης

Établissement national des produits de l'agriculture et de la mer (FranceAgriMer)

κατά

Sodiaal International SA,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (έκτο τμήμα),

συγκείμενο από τους S. Rodin, πρόεδρο τμήματος, E. Levits (εισηγητή) και M. Berger, δικαστές,

γενική εισαγγελέας: E. Sharpston

γραμματέας: A. Calot Escobar

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

- η Sodiaal International SA, εκπροσωπούμενη από τους F. Plottin και J.-C. Cavaillé, avocats,
- η Γαλλική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τους D. Colas και S. Ghiandoni,
- η Ελληνική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον Ι. Χαλκιά και την Α. Βασιλοπούλου,
- η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τον Α. Sauka και τον Δ. Τριανταφύλλου,

κατόπιν της αποφάσεως που έλαβε, αφού άκουσε τη γενική εισαγγελέα, να εκδικάσει την υπόθεση χωρίς ανάπτυξη προτάσεων,

εκδίδει την ακόλουθη

* Γλώσσα διαδικασίας: η γαλλική.

Απόφαση

- 1 Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία του άρθρου 3, παράγραφος 1, του κανονισμού (ΕΚ, Ευρατόμ) 2988/95 του Συμβουλίου, της 18ης Δεκεμβρίου 1995, σχετικά με την προστασία των οικονομικών συμφερόντων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (ΕΕ L 312, σ. 1).
- 2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ του *Établissement national des produits de l'agriculture et de la mer (FranceAgriMer)* (εποπτευόμενο από το κράτος νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου για τα γεωργικά προϊόντα και τα προϊόντα αλιείας, FranceAgriMer) και της Sodiaal International SA (στο εξής: Sodiaal International), με αντικείμενο αδικαιολογήτως εισπραχθείσα από την εταιρία αυτή κοινοτική ενίσχυση για την παρασκευή καζεϊνικών αλάτων.

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ένωσης

- 3 Στην αιτιολογική σκέψη 13 του κανονισμού 2988/95 υπογραμμίζονται τα ακόλουθα:

«[Εκτιμώντας] ότι οι διαδικασίες αυτής της αποκεντρωμένης διαχείρισης και των συστημάτων ελέγχου αποτελούν αντικείμενο διάφορων λεπτομερών διατάξεων σύμφωνα με τις εν λόγω κοινοτικές πολιτικές· ότι έχει, εντούτοις, μεγάλη σημασία η καταπολέμηση των πράξεων σε βάρος των οικονομικών συμφερόντων των Κοινοτήτων σε όλους τους τομείς».

- 4 Το άρθρο 1 του κανονισμού 2988/95 ορίζει τα εξής:

«1. Για την προστασία των οικονομικών συμφερόντων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων θεσπίζονται γενικοί κανόνες σχετικά με ομοιογενείς ελέγχους, καθώς και με διοικητικά μέτρα και κυρώσεις για τις παρατυπίες βάσει του κοινοτικού δικαίου.

2. Παρατυπία συνιστά κάθε παράβαση διατάξεως του κοινοτικού δικαίου που προκύπτει από πράξη ή παράλειψη ενός οικονομικού φορέα, με πραγματικό ή ενδεχόμενο αποτέλεσμα να ζημιωθεί ο γενικός προϋπολογισμός των Κοινοτήτων ή προϋπολογισμός διαχειριζόμενος από τις Κοινότητες, είτε με τη μείωση ή ματαίωση εσόδων που προέρχονται από ίδιους πόρους που εισπράττονται απευθείας για λογαριασμό της Κοινότητας είτε με αδικαιολόγητη δαπάνη.»

- 5 Το άρθρο 3 του κανονισμού 2988/95 προβλέπει τα εξής:

«1. Η προθεσμία παραγραφής της δίωξης είναι τετραετής από τη διάπραξη της παρατυπίας που ορίζεται στο άρθρο 1, παράγραφος 1. Ωστόσο, οι τομεακοί κανόνες μπορούν να προβλέπουν μικρότερη προθεσμία, η οποία δεν μπορεί να είναι μικρότερη των τριών ετών.

Για τις διαρκείς ή επαναλαμβανόμενες παρατυπίες, η παραγραφή τρέχει από την ημέρα που έπαυσε η παρατυπία. Για τα πολυετή προγράμματα η προθεσμία παραγραφής συνεχίζεται σε κάθε περίπτωση ως την τελική ολοκλήρωση του προγράμματος.

Η παραγραφή της δίωξης διακόπτεται από κάθε πράξη που φέρεται εις γνώσιν του ενδιαφερόμενου, προέρχεται από την αρμόδια αρχή και αποσκοπεί στη διερεύνηση ή τη δίωξη της παρατυπίας. Η προθεσμία παραγραφής αρχίζει και πάλι να τρέχει μετά από κάθε διακοπή της.

Εντούτοις, η παραγραφή επέρχεται το αργότερο κατά τη λήξη χρονικού διαστήματος ίσου τουλάχιστον του διπλασίου της προθεσμίας παραγραφής, εφόσον η αρμόδια αρχή δεν έχει επιβάλει κάποια κύρωση, εκτός από τις περιπτώσεις που η διοικητική διαδικασία ανεστάλη σύμφωνα με το άρθρο 6, παράγραφος 1.

[...]

3. Τα κράτη μέλη διατηρούν την ευχέρεια εφαρμογής προθεσμίας μεγαλύτερης από την προβλεπόμενη στις παραγράφους 1 και 2 αντιστοίχως.»

6 Το άρθρο 4 του ίδιου κανονισμού προβλέπει τα εξής:

«1. Κάθε παρατυπία συνεπάγεται, κατά γενικό κανόνα, την αφαίρεση του αδικαιολογήτως αποκτηθέντος οφέλους:

— με την υποχρέωση καταβολής των οφειλομένων ή επιστροφής των αδικαιολογήτως εισπραχθέντων ποσών,

— [...]

2. Η εφαρμογή των μέτρων της παραγράφου 1 περιορίζεται στην αφαίρεση του εξασφαλισθέντος οφέλους προσαυξημένου, εφόσον προβλέπεται, με τόκους που δύνανται να καθοριστούν κατ' αποκοπήν.

[...]

4. Τα μέτρα του παρόντος άρθρου δεν θεωρούνται κυρώσεις.»

7 Το άρθρο 5, παράγραφος 1, του κανονισμού 2988/95 έχει ως εξής:

«1. Οι εκ προθέσεως ή εξ αμελείας παρατυπίες μπορούν να επισύρουν τις ακόλουθες διοικητικές κυρώσεις:

α) πληρωμή διοικητικού προστίμου·

β) πληρωμή ποσού το οποίο να υπερβαίνει τα αδικαιολογήτως εισπραχθέντα ή κακώς μη καταβληθέντα ποσά, προσαυξημένα ενδεχομένως με τόκους· [...]

γ) ολική ή μερική αφαίρεση του παρασχεθέντος από την κοινοτική νομοθεσία οφέλους, [...]

δ) απαγόρευση παροχής ή αφαίρεση του οφέλους για περίοδο μεταγενέστερη της περιόδου της παρατυπίας·

ε) προσωρινή αφαίρεση έγκρισης ή αναγνώρισης που απαιτείται για τη συμμετοχή σε καθεστώς κοινοτικής ενίσχυσης·

στ) κατάπτωση εγγύησης ή ασφάλειας που έχει συσταθεί προκειμένου να τηρηθούν οι όροι συγκεκριμένου κανόνα ή επανασύσταση του ποσού μιας αδικαιολογήτως αποσβεσθείσας εγγύησης·

ζ) άλλες κυρώσεις, ισοδύναμης φύσεως και έκτασης, αποκλειστικά οικονομικού χαρακτήρα, εφόσον προβλέπονται από τους τομεακούς κανόνες που θεσπίζει το Συμβούλιο [...].»

Το γαλλικό δίκαιο

- 8 Το άρθρο 2262 του code civil [γαλλικού αστικού κώδικα] ορίζει τα ακόλουθα:

«Όλες οι αξιώσεις, τόσο αυτές που πηγάζουν από εμπράγματη έννομη σχέση όσο και αυτές που πηγάζουν από προσωπική έννομη σχέση, παραγράφονται σε τριάντα χρόνια.»

Τα πραγματικά περιστατικά της διαφοράς της κύριας δίκης και το προδικαστικό ερώτημα

- 9 Κατά τη διάρκεια του έτους 1998, η Sodiaal Industrie SA υπήρξε αποδέκτης κοινοτικής ενισχύσεως προβλεπόμενης από τις διατάξεις του κανονισμού (ΕΟΚ) 2921/90 της Επιτροπής, της 10ης Οκτωβρίου 1990, περί χορηγήσεως ενισχύσεων για το αποκορυφωμένο γάλα το οποίο μεταποιείται για παρασκευή καζεΐνης και καζεϊνικών αλάτων (ΕΕ L 279, σ. 22).
- 10 Κατά τη διάρκεια του έτους 2001, διενεργήθηκε έλεγχος από τους υπαλλήλους της Agence centrale des organismes d'intervention dans le secteur agricole [ACOFA (κεντρική υπηρεσία των οργανισμών παρεμβάσεως στον γεωργικό τομέα)]. Από τον ως άνω έλεγχο προέκυψε ότι η ποσότητα καζεϊνικών αλάτων που παρασκεύασε η Sodiaal Industrie SA κατά τη διάρκεια του θέρους του 1998 ήταν μικρότερη από την ποσότητα για την οποία χορηγήθηκε στην εταιρία η ενίσχυση.
- 11 Με απόφαση της 11ης Ιουλίου 2007, η Office national interprofessionnel de l'élevage et de ses productions (εθνική διεπαγγελματική υπηρεσία κτηνοτροφίας και κτηνοτροφικών προϊόντων) ζήτησε από την Sodiaal Industrie SA την επιστροφή ποσού 288 051,14 ευρώ, που αντιστοιχούσε στην αδικαιολογήτως εισπραχθείσα ενίσχυση.
- 12 Στις 30 Ιουνίου 2008, η Sodiaal Industrie SA απορροφήθηκε από την Sodiaal International.
- 13 Με απόφαση της 11ης Φεβρουαρίου 2010, το tribunal administratif de Paris (διοικητικό πρωτοδικείο Παρισίων) δέχθηκε το αίτημα της Sodiaal International, η οποία διαδέχθηκε την Sodiaal Industrie SA, να ακυρωθεί η προαναφερθείσα απόφαση.
- 14 Το cour administrative d'appel de Paris (διοικητικό εφετείο Παρισίων), με απόφαση της 29ης Μαΐου 2012, απέρριψε την έφεση που άσκησε κατά της ως άνω αποφάσεως το FranceAgriMer, το οποίο διαδέχθηκε την Office national interprofessionnel de l'élevage et de ses productions.
- 15 Κατά της ως άνω αποφάσεως το FranceAgriMer άσκησε αναίρεση ενώπιον του Conseil d'État.
- 16 Προς στήριξη της αιτήσεώς του, το FranceAgriMer υποστήριξε, μεταξύ άλλων, ότι η προθεσμία παραγραφής του άρθρου 3, παράγραφος 1, τέταρτο εδάφιο, του κανονισμού 2988/95 δεν τυγχάνει εφαρμογής επί της επίδικης αποφάσεως, διότι αυτή αφορούσε την εφαρμογή όχι διοικητικής κυρώσεως, αλλά διοικητικού μέτρου.
- 17 Ειδικότερα, οι διατάξεις του άρθρου 3, παράγραφος 1, τέταρτο εδάφιο, του κανονισμού 2988/95 εφαρμόζονται αποκλειστικώς στην περίπτωση κατά την οποία η αρμόδια αρχή δεν έχει απαγγείλει καμία διοικητική κύρωση, κατά την έννοια του άρθρου 5 του κανονισμού αυτού, κατά την εκπνοή κατά τη λήξη χρονικού διαστήματος ίσου προς το διπλάσιο της προθεσμίας παραγραφής. Εφόσον, εντός του χρονικού αυτού διαστήματος, δεν έχουν ληφθεί διοικητικά μέτρα, κατά την έννοια του άρθρου 4 του εν λόγω κανονισμού, οι προαναφερθείσες διατάξεις δεν τυγχάνουν εφαρμογής. Επομένως, κατά το FranceAgriMer, θα έπρεπε να εφαρμοστεί η τριακονταετής προθεσμία του άρθρου 2262 του code civil, η οποία έχει πάντως συντημηθεί μέσω νομολογιακής ερμηνείας.

- 18 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Conseil d'Etat ανέστειλε την ενώπιόν του διαδικασία και υπέβαλε στο Δικαστήριο το ακόλουθο προδικαστικό ερώτημα:

«Εφαρμόζονται οι διατάξεις του τέταρτου εδαφίου του άρθρου 3, παράγραφος 1, του κανονισμού 2988/95, δυνάμει των οποίων η παραγραφή επέρχεται το αργότερο κατά τη λήξη χρονικού διαστήματος ίσου προς το διπλάσιο της προθεσμίας παραγραφής, εφόσον η αρμόδια αρχή δεν έχει επιβάλει κάποια κύρωση, εκτός από τις περιπτώσεις που η διοικητική διαδικασία ανεστάλη σύμφωνα με το άρθρο 6, παράγραφος 1, του κανονισμού αυτού, αποκλειστικώς στην περίπτωση κατά την οποία η αρμόδια αρχή, κατά τη λήξη χρονικού διαστήματος ίσου προς το διπλάσιο της προθεσμίας παραγραφής, δεν έχει απαγγείλει καμία κύρωση κατά την έννοια του άρθρου 5 του κανονισμού, ή εφαρμόζονται επίσης στην περίπτωση κατά την οποία, εντός του προαναφερθέντος χρονικού διαστήματος, δεν έχει ληφθεί κανένα διοικητικό μέτρο κατά την έννοια του άρθρου 4 του κανονισμού;»

Επί του προδικαστικού ερωτήματος

- 19 Με το προδικαστικό ερώτημά του, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν το άρθρο 3, παράγραφος 1, τέταρτο εδάφιο, του κανονισμού 2988/95 έχει την έννοια ότι η προβλεπόμενη με αυτό προθεσμία εφαρμόζεται όχι μόνον επί της διώξεως παρατυπιών που επισύρουν διοικητικές κυρώσεις κατά την έννοια του άρθρου 5 του κανονισμού αυτού, αλλά επίσης επί διώξεων που συνεπάγονται τη λήψη διοικητικών μέτρων κατά την έννοια του άρθρου 4 του εν λόγω κανονισμού.
- 20 Κατά πάγια νομολογία, για την ερμηνεία διατάξεως του δικαίου της Ένωσης, πρέπει να λαμβάνεται υπόψη όχι μόνον το γράμμα της, αλλά και το πλαίσιο στο οποίο εντάσσεται και οι σκοποί που επιδιώκονται με το σύνολο ρυθμίσεων του οποίου αποτελεί μέρος (βλ. αποφάσεις *Yaesu Europe*, C-433/08, EU:C:2009:750, σκέψη 13· *ebookers.com Deutschland*, C-112/11, EU:C:2012:487, σκέψη 12· *Brain Products*, C-219/11, EU:C:2012:742, σκέψη 13, και *Utopia*, C-40/14, EU:C:2014:2389, σκέψη 27).
- 21 Υπενθυμίζεται ότι με το άρθρο 1, παράγραφος 1, του κανονισμού 2988/95 θεσπίζονται «γενικοί κανόνες σχετικά με ομοιογενείς ελέγχους, καθώς και με διοικητικά μέτρα και κυρώσεις για τις παρατυπίες βάσει του [δικαίου της Ένωσης]», τούτο δε, όπως προκύπτει από την αιτιολογική σκέψη 3 του κανονισμού αυτού, με σκοπό την «καταπολέμηση των πράξεων σε βάρος των οικονομικών συμφερόντων [της Ένωσης] σε όλους τους τομείς».
- 22 Επίσης, το άρθρο 3, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, του κανονισμού 2988/95 καθορίζει, όσον αφορά τις διώξεις, προθεσμία παραγραφής η οποία άρχεται από τη διάπραξη της παρατυπίας στην έννοια της οποίας εμπίπτει, κατά το άρθρο 1, παράγραφος 2, του ίδιου κανονισμού, «κάθε παράβαση διάταξης του [δικαίου της Ένωσης] που προκύπτει από πράξη ή παράλειψη ενός οικονομικού φορέα, με πραγματικό ή ενδεχόμενο αποτέλεσμα να ζημιωθεί ο γενικός προϋπολογισμός [της Ένωσης]».
- 23 Συναφώς, διαπιστώνεται ότι το τέταρτο εδάφιο του προαναφερθέντος άρθρου 3, παράγραφος 1, κάνει λόγο για την επιβολή «κυρώσεως», όρος από τον οποίο θα μπορούσε να συναχθεί ότι το εν λόγω εδάφιο τυγχάνει εφαρμογής μόνο επί διώξεων για παρατυπίες που συνεπάγονται την επιβολή διοικητικής κυρώσεως κατά την έννοια του άρθρου 5 του κανονισμού αυτού.
- 24 Εντούτοις, η ως άνω γραμματική ερμηνεία δεν δύναται να αποτελέσει βάση συμπερασμάτων. Πράγματι, κατά δεύτερο λόγο, επιβάλλεται η ερμηνεία της συστηματικής διαρθρώσεως του άρθρου 3, παράγραφος 1, του εν λόγω κανονισμού.
- 25 Ειδικότερα, διαπιστώνεται, καταρχάς, ότι από τη συστηματική ερμηνεία του άρθρου 3, παράγραφος 1, του κανονισμού 2988/95 προκύπτει ότι τα εδάφια που το συνθέτουν συγκροτούν ενιαίο σύνολο του οποίου οι διατάξεις δεν μπορούν να εξετάζονται μεμονωμένα. Πράγματι, το τέταρτο εδάφιο της ως

άνω διατάξεως ορίζει ένα «απώτατο» καταληκτικό σημείο στην τετραετή προθεσμία παραγραφής που άρχεται από τη διάπραξη της παρατυπίας και προβλέπεται στο πρώτο εδάφιο της εν λόγω διατάξεως. Η άποψη ότι καθένα από τα εδάφια αυτά έχει διαφορετικό πεδίο εφαρμογής θα ήταν αντίθετη προς την όλη οικονομία του συστήματος παραγραφής που καθιερώνει το εν λόγω άρθρο. Επίσης, η άποψη αυτή θα ήταν αντίθετη προς τον επιδιωκόμενο με τον κανονισμό 2988/95 σκοπό, ο οποίος συνίσταται στη διαμόρφωση ενός συνεκτικού πλαισίου λειτουργίας του εν λόγω συστήματος.

- 26 Επομένως, από τη συστηματική και την τελολογική ερμηνεία του άρθρου 3, παράγραφος 1, του εν λόγω κανονισμού προκύπτει ότι η «απώτατη» προθεσμία που προβλέπει το άρθρο 3, παράγραφος 1, τέταρτο εδάφιο, του ίδιου κανονισμού πρέπει να θεωρείται ως εφαρμοστέα επί των διοικητικών μέτρων.
- 27 Στη συνέχεια, πρέπει να επισημανθεί ότι η ως άνω ερμηνεία ανταποκρίνεται σε πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, η οποία επιβεβαιώθηκε με την απόφαση Pfeifer & Langen (C-52/14, EU:C:2015:381). Σύμφωνα με τη νομολογία αυτή, κατά την εφαρμογή του άρθρου 3, παράγραφος 1, του κανονισμού 2988/95, δεν πρέπει να γίνεται διάκριση μεταξύ διοικητικής κυρώσεως και διοικητικού μέτρου. Το Δικαστήριο έχει κρίνει σαφώς ότι η διάταξη αυτή έχει εφαρμογή τόσο στις παρατυπίες που επισύρουν διοικητική κύρωση κατά την έννοια του άρθρου 5 του κανονισμού αυτού όσο και σε εκείνες που αποτελούν αντικείμενο διοικητικού μέτρου κατά την έννοια του άρθρου 4 του κανονισμού αυτού, μέτρου το οποίο έχει ως αντικείμενο την αφαίρεση του αδικαιολογήτως αποκτηθέντος οφέλους, χωρίς ωστόσο να έχει τον χαρακτήρα κυρώσεως (βλ., υπ' αυτή την έννοια, αποφάσεις Handlbauer, C-278/02, EU:C:2004:388, σκέψεις 33 και 34· Josef Vosding Schlacht-, Kühl- und Zerlegebetrieb κ.λπ., C-278/07 έως C-280/07, EU:C:2009:38, σκέψη 22· Cruz & Companhia, C-341/13, EU:C:2014:2230, σκέψη 45, καθώς και Pfeifer & Langen, C-52/14, EU:C:2015:381, σκέψη 23).
- 28 Πράγματι, το Δικαστήριο έχει υπογραμμίσει ότι οι παρατυπίες που συνεπάγονται τη λήψη διοικητικών μέτρων κατά την έννοια του άρθρου 4 του κανονισμού 2988/95, όπως οι επίμαχες στην υπόθεση της κύριας δίκης, πρέπει να θεωρείται ότι παραγράφονται εντός προθεσμίας τεσσάρων ετών από την ημερομηνία διαπράξεώς τους, λαμβανομένων υπόψη των προβλεπόμενων στο άρθρο 3, παράγραφος 1, τρίτο εδάφιο, του κανονισμού 2988/95 πράξεων που συνεπάγονται τη διακοπή της παραγραφής και τηρουμένου του ανώτατου ορίου που ορίζει το τέταρτο εδάφιο του άρθρου 3, παράγραφος 1 (απόφαση Cruz & Companhia, C-341/13, EU:C:2014:2230, σκέψη 64).
- 29 Επίσης, όπως σαφώς προκύπτει από την πρόσφατη νομολογία του Δικαστηρίου, η ερμηνεία του άρθρου 3, παράγραφος 1, τρίτο εδάφιο, του κανονισμού 2988/95 αφορά τόσο τη δυνατότητα επιβολής κυρώσεως όσο και τη δυνατότητα λήψεως διοικητικού μέτρου (απόφαση Pfeifer & Langen, C-52/14, EU:C:2015:381, σκέψεις 40, 43 και 47).
- 30 Τέλος, πρέπει να επισημανθούν οι σκοποί των οποίων την επίτευξη επιδιώκει το άρθρο 3, παράγραφος 1, του κανονισμού 2988/95. Συναφώς, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι η προβλεπόμενη κατά τη διάταξη αυτή προθεσμία αποσκοπεί στην εδραίωση ασφάλειας δικαίου για τις επιχειρήσεις (βλ., υπ' αυτή την έννοια, αποφάσεις Handlbauer, C-278/02, EU:C:2004:388, σκέψη 40, καθώς και SGS Belgium κ.λπ., C-367/09, EU:C:2010:648, σκέψη 68). Συγκεκριμένα, οι επιχειρήσεις πρέπει να έχουν τη δυνατότητα να γνωρίζουν ποιες από τις πράξεις τους δεν μπορούν πλέον να ανατραπούν και ποιες μπορούν ακόμη να αποτελέσουν αντικείμενο δώξεως (απόφαση Pfeifer & Langen, C-52/14, EU:C:2015:381, σκέψεις 24 και 64).
- 31 Λαμβανομένων υπόψη των ανωτέρω, η νομολογία που μνημονεύεται στην προηγούμενη σκέψη της παρούσας αποφάσεως δεν μπορεί να εκληφθεί υπό την έννοια ότι περιορίζεται στην ερμηνεία του άρθρου 3, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, του κανονισμού 2988/95 ούτε υπό την έννοια ότι το τέταρτο εδάφιο του προαναφερθέντος άρθρου 3, παράγραφος 1, παραπέμπει αποκλειστικώς και περιοριστικώς στις διοικητικές κυρώσεις που προβλέπονται με το άρθρο 5 του κανονισμού αυτού.

- 32 Χάριν πληρότητας, υπογραμμίζεται ότι η ως άνω ερμηνεία τελεί υπό την επιφύλαξη του άρθρου 3, παράγραφος 3, του κανονισμού 2988/95, κατά το οποίο τα κράτη μέλη διατηρούν την ευχέρεια εφαρμογής προθεσμίας μεγαλύτερης από την προβλεπόμενη αντιστοίχως στις παραγράφους 1 και 2 του προαναφερθέντος άρθρου 3 (βλ., υπ' αυτή την έννοια, αποφάσεις Cruz & Companhia, C-341/13, EU:C:2014:2230, σκέψη 54, καθώς και Ze Fu Fleischhandel και Vion Trading, C-201/10 και C-202/10, EU:C:2011:282, σκέψη 25).
- 33 Κατόπιν των ανωτέρω, στο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 3, παράγραφος 1, τέταρτο εδάφιο, του κανονισμού 2988/95 έχει την έννοια ότι η προβλεπόμενη με αυτό προθεσμία εφαρμόζεται όχι μόνον επί της διώξεως παρατυπιών που επισύρουν διοικητικές κυρώσεις κατά την έννοια του άρθρου 5 του κανονισμού αυτού, αλλά επίσης επί διώξεων που συνεπάγονται τη λήψη διοικητικών μέτρων κατά την έννοια του άρθρου 4 του εν λόγω κανονισμού.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 34 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σε αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (έκτο τμήμα) αποφαινεται:

Το άρθρο 3, παράγραφος 1, τέταρτο εδάφιο, του κανονισμού (ΕΚ, Ευρατόμ) 2988/95 του Συμβουλίου, της 18ης Δεκεμβρίου 1995, σχετικά με την προστασία των οικονομικών συμφερόντων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, έχει την έννοια ότι η προβλεπόμενη με αυτό προθεσμία εφαρμόζεται όχι μόνον επί της διώξεως παρατυπιών που επισύρουν διοικητικές κυρώσεις κατά την έννοια του άρθρου 5 του κανονισμού αυτού, αλλά επίσης επί διώξεων που συνεπάγονται τη λήψη διοικητικών μέτρων κατά την έννοια του άρθρου 4 του εν λόγω κανονισμού.

(υπογραφές)